

Vull saludar de manera especial l'il·lustre senyor Josep Cruanyes, president de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, i agrair, de manera molt especial també, al doctor Ferran Badosa i Coll la seva exposició en aquesta darrera conferència del cicle iniciat el 16 d'abril, que, sota el títol genèric de «L'Estatut del 2006: el dret i els drets de Catalunya a la cruïlla del segle XXI», molt oportunament ha organitzat la Societat en el conjunt de les seves nombroses activitats.

M'agradaria començar dient, en la solemnitat de l'espai que acull la seu de l'Institut d'Estudis Catalans i aquesta filial seva, la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, que agraeixo a Prat de la Riba que des del primer moment en què decideix institucionalitzar, crear, potenciar i fer possible l'Institut d'Estudis Catalans, ja des del moment en què defineix i escriu les matèries que cal estudiar i en què cal aprofundir, hi inclogui el dret. Li agraeixo el dret sempre des de la perspectiva del rigor i del coneixement de les normes que regulen la convivència i totes les relacions privades i públiques que es puguin produir a Catalunya.

No oblidem que dels vuit grans estudiosos que configuren la primera junta de l'Institut d'Estudis Catalans, l'any 1907, quatre pertanyen al món del dret, i em sembla significatiu que sigui així. Per tant, vull iniciar la meua primera intervenció en aquesta Societat Catalana d'Estudis Jurídics amb unes paraules de reconeixement a tots aquells que des de fa cent anys, amb aquesta actitud de potenciar el coneixement de tot el que s'esdevé, primer en l'àmbit de Catalunya i més endavant a totes les terres de parla catalana, han anat fent possible que el dret formés part de l'element de rigor i de l'estudi acadèmic que després ha alimentat efectivament determinades decisions de caràcter legislatiu, de gran contingut polític. Tant és així que l'historiador Santiago Sobrequés, en una ponència publicada quan es recopila el Segon Congrés Jurídic, l'any 1970, on s'analitza l'evolució del dret català, fa una aportació molt interessant en què compara, en-

tre altres coses, la creació de Catalunya com a tal amb el naixement del dret català propi, partint efectivament de la base del dret romà, de les lleis d'homes i dones per a aquell precís moment. Quan Catalunya es comença a configurar amb els comtes reis, més tard amb els reis d'Aragó i finalment com a Corona d'Aragó, té com a singularitat l'existència d'aquest dret propi, del qual són exemples extraordinaris, inicialment, els Usatges i, més tard, la compilació de constitucions i altres drets que fa el 1704 el mateix Felip V, qui les derogaria dotze anys més tard amb el Decret de Nova Planta.

El dret propi de Catalunya ha estat inherent a la història del nostre poble i considero important, igual que el doctor Badosa, que el títol v de l'Estatut, quan parla dels drets històrics, plantegi de manera clara que no estem parlant tan sols de la llengua pròpia de Catalunya i de les institucions seculares recuperades al seu dia en l'Estatut del 1979, sinó que estem parlant de manera clara del dret propi de Catalunya. Aquesta és una afirmació que entre aquest públic al qual em dirigeixo avui resulta òbvia i sobrera, però que enllaça amb un dels propòsits que m'he marcat i que em sembla important de plantejar perquè s'hi reflexioni: com difondre de manera més popular el procés de codificació del dret civil que s'està duent a terme en aquests moments, iniciat l'any 2002, que es concretarà en sis llibres. En la legislatura passada es va aprovar el cinquè, sobre els drets reals, i està previst que s'aprovin els quatre restants en aquesta legislatura: persones jurídiques, successions, família i obligacions i contractes. Codificant el nostre dret propi, actualitzem els nostres drets històrics.

Cal fer saber que aquest procés no és només un element d'adaptació a les circumstàncies actuals de les relacions entre persones privades, no és només una necessitat d'adaptar el nou concepte de configuració de la societat, no és només una conseqüència del fet que es produeixin relacions internacionals diferents de les que hem tingut històricament, sinó que és un dels elements que ens configuren, que ens identifiquen, que ens fan possible afirmar que som una comunitat nacional, una realitat nacional, una nació, com diu el preàmbul de l'Estatut. Per tant, després d'aquell debat sobre els drets històrics que tant va interessar la societat catalana, o almenys els mitjans de comunicació, i la disconformitat entre partits polítics, entre grups parlamentaris, en el moment de l'elaboració de l'Estatut finalment ratificat en referèndum el 18 de juny de 2006, resulta que, en la pràctica diària i quotidiana, quan es parla de drets històrics, del que s'està parlant és precisament de la capacitat, de la possibilitat d'evolució del dret civil, del dret català, del dret propi.

Voldria, així mateix, fer un reconeixement als continguts de les conferències que s'han pronunciat en aquest cicle, que avui clausurem: s'ha parlat de quines diferències es produeixen en el marc estatutari en matèria de llengua, quines

en matèria d'ordre judicial, quines en les finances públiques, quines en la constitucionalitat dels drets estatutaris —ja saben que l'apartat dels drets i deures és una de les grans novetats del contingut d'aquest nou Estatut— i quines, també, en matèria d'ordenació territorial. Per tant, el debat en perspectiva jurídica que es fa des d'aquesta Societat Catalana d'Estudis Jurídics es fa amb una mirada ampla, molt oberta cap a tots els elements del nou Estatut que tenen, efectivament, repercussions en l'àmbit jurídic. I el clou de manera brillant el doctor Badosa quan ens explica que és precisament el dret català el que dona sentit, possibilita i finalment s'incorpora a l'Estatut d'autonomia, com a reconeixement de l'existència a Catalunya d'aquests drets històrics. És com si, a vegades, donéssim un gran valor al debat polític i en l'aplicació diària ens correspongués haver de fer pedagogia, haver de difondre més, explicar millor aquesta rellevància que les persones del món del dret han tingut sempre, fins i tot en l'etapa de la dictadura. Perquè en la dictadura franquista aquest dret va tenir també la seva activitat gràcies als juristes catalans, que s'hi van mantenir fidels i van persistir en la preservació de la seva vigència, encara que reduïda.

M'agradaria explicar-los, si m'ho permeten, algunes de les coses que des del Departament de Justícia ens sembla que, vinculades als continguts del nou Estatut i també vinculades específicament al dret català, s'han de treballar en els propers mesos. I voldria fins i tot fer-los alguna consideració, encara que sigui molt de passada, sobre alguns petits avenços que s'han aconseguit precisament per la posició del Govern de la Generalitat: aquí l'Estatut és una llei aprovada pel Parlament de Catalunya, ratificada per les Corts Generals i ratificada en referèndum, i, per tant, plenament vigent, hi hagi o no hi hagi recursos d'inconstitucionalitat pendents de la decisió del Tribunal Constitucional. És una llei vigent i actuem en conseqüència amb l'objecte d'aconseguir el màxim possible en el període que transcorre entre l'entrada en vigor d'aquest nou Estatut, el 9 d'agost del 2006, i la sentència que pugui dictar el Tribunal Constitucional.

Pel que fa a l'àmbit estricte de la justícia, voldria mencionar dos elements, potser tangencials, però dels quals està bé que parlem i que convé que siguin coneguts. D'una banda, l'acord signat entre el Ministeri de Justícia i el mateix Departament pel que fa al desenvolupament de l'article 147.1 de l'Estatut sobre notaries i registres públics, que començarà a permetre que la Generalitat executi les competències en matèria de nomenament de notaris i registradors de la propietat, entre d'altres, i que no hauria estat possible sense la redacció actual de l'Estatut.

Em sembla escaient recordar que l'Estatut del 1932 va ser aprovat a Catalunya, ratificat en referèndum i després enviat a les Corts Generals, amb la sol·licitud de competència en matèria executiva pel que fa al tema dels registres

de la propietat, i va tornar de les Corts Generals sense aquesta competència. Per tant, setanta-cinc anys després, el poble català ha vist com s'ha aconseguit una vella demanda, una vella petició, en compliment d'aquest article 147.1 del nou Estatut.

També em sembla important destacar que a l'Estatut aprovat en el Congrés —ara pendent de l'aprovació del Senat i que encara és susceptible d'alguna modificació esperem que favorable—, a l'Estatut vigent en aquests moments del 2006, en el Projecte de llei que regula l'Estatut orgànic del Ministeri Fiscal, es reconeix l'existència de la Fiscalia Superior de Catalunya i es reconeix l'obligació d'aquesta Fiscalia de retre comptes al Parlament de Catalunya. I, tot i que esperem i confiem que el Senat reconegui alguna altra competència vinculada a l'Estatut actual, la redacció que se n'ha aprovat al Congrés ja representa una gran diferència respecte a la situació anterior, en què la Fiscalia en Cap era únicament un organisme vinculat al Tribunal Superior de Justícia de Catalunya i, evidentment, a la Fiscalia General de l'Estat, el titular del qual no era considerat en cap cas fiscal superior de Catalunya ni tenia cap mena d'obligació de retre comptes davant dels representants legítimament escollits que formen el Parlament de Catalunya.

És aquesta Llei, curiosament, la de l'Estatut orgànic del Ministeri Fiscal —que no té rang de llei orgànica i, per tant, no ens dona les garanties jurídiques que esperem de la reforma de la Llei orgànica del poder judicial—, la primera en què es menciona el Consell de Justícia de Catalunya, es mencionen els consells de justícia territorials. Amb això comencem a tenir, si més no, determinades lleis estatals que parlen dels organismes que crea de nou l'Estatut del 2006 i que ens haurien de donar una certa cobertura davant la incisiva redacció de recursos d'inconstitucionalitat que s'han presentat sobre aquest Estatut, molt especialment sobre el títol III, que és el que regula el funcionament de la justícia.

En la dècada dels vuitanta, després de l'aprovació de la Constitució i dels estatuts d'autonomia, de manera especial el que ens va atorgar a nosaltres les institucions d'autogovern, es produeix aquell procés polític, que jo considero molt interessant, de forta descentralització d'un Estat dictatorial, extraordinàriament centralista i militarista; un procés potser insuficient, amb ombres, amb desencerts segurament, però, malgrat tot, molt significatiu i transcendent. Doncs bé, en aquest període del final dels anys vuitanta i principi dels noranta, tota l'estructura del poder judicial es resisteix d'una manera aferrissada a la descentralització; d'aquí que on crea institucions noves i on somia o anhela aconseguir majors competències l'Estatut del 2006 és precisament en l'àmbit de la justícia.

Molt probablement, el que preveu el títol III del nou Estatut no s'aconseguirà d'avui per demà, malgrat les esperances que hem dipositat en la modifica-

ció de la Llei orgànica del poder judicial, actualment en curs a les Corts Generals. No obstant això, creiem que en aquests propers mesos, arran d'aquesta modificació, hauríem d'aconseguir com a mínim, a més del reconeixement de la llengua com a requisit indispensable per accedir a l'Administració de justícia, que és tan obvi, tan general, tan equiparable als d'altres administracions, tres elements imprescindibles.

Un seria el tema de la cassació davant del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, en darrera instància. Sembla gairebé absurd, després d'escoltar la conferència del doctor Badosa, que no sigui darrera instància en matèria de dret propi; fins i tot en matèria de dret públic ho pot ser, ja que fa referència a institucions que s'estan en territori català. Així doncs, hauríem d'avançar notablement en aquesta qüestió.

Un altre seria la creació del Consell de Justícia de Catalunya, que tindria competències delegades del Consell General del Poder Judicial i representaria allò que l'any 1980 no es va aconseguir per la persistència d'una estructura absolutament centralitzada del poder judicial.

I, finalment, la transferència del personal, una qüestió que pot semblar menor però que el Departament de Justícia troba molt important: a hores d'ara som l'única Administració que té tot el personal d'Administració de justícia, incloent-hi el de suport administratiu, pel que fa a la seva titularitat i a la seva gestió i execució, en mans de l'Estat.

Sembla que, en aquestes tres qüestions, la Llei orgànica del poder judicial que està en tràmit ens hauria de facilitar, si més no, l'accés a determinats aspectes, encara que sabem que després es triga anys a desenvolupar-los. En definitiva, si hem posat més èmfasi en aquests tres elements és perquè creiem que obren la porta al reconeixement de la necessitat de descentralitzar també el poder judicial, mantenint-ne, evidentment, la independència, la neutralitat en la impartició de la justícia, però modificant la dependència en matèria d'execució i gestió d'alguns aspectes pel que fa a la creació d'òrgans que l'Estatut estableix.

Voldria finalment explicar-los que, més enllà dels treballs de codificació —iniciats, recordem-ho, l'any 2002, amb el llibre I que en determina les característiques generals—, volem iniciar el procés de difusió àmplia del valor polític del nostre dret propi.

No es tractaria ben bé d'estendre'n el coneixement del contingut, que respon a les persones que professionalment hi tenen vinculació, tracte i relació —evidentment el que vostès en tenen, com a científics i com a Societat Catalana d'Estudis Jurídics, és excel·lent—; es tractaria, més aviat, de fer sentir a la població en general l'orgull del reconeixement de la ciència elaborada, dels coneixements elaborats en aquesta gran casa que l'Institut d'Estudis Catalans representa.

Perquè no sempre es té prou coneixement de l'existència d'aquest fenomen, com a fenomen propi de Catalunya.

Per il·lustrar les línies generals i l'èmfasi que volem fer en alguns camps, els explico que en el si de l'Observatori de Dret Privat es creen diferents grups de treball que no fan altra cosa —jo almenys així ho entenc i ho visc— que desenvolupar o intentar desenvolupar allò que s'ha gestat en l'àmbit acadèmic, en l'àmbit universitari, en l'àmbit dels estudiosos, i que necessita un cert desenvolupament, una certa anàlisi des de la perspectiva política i, en alguns casos, l'articulació dels mecanismes legislatius per tal de fer-ho possible. Per això, els àmbits en els quals s'ha pensat que els grups de treball podien actuar ja no són només els diferents llibres del Codi civil, sinó, per exemple, les fonts legals i doctrinals. Treballar-hi i fer-ne un reconeixement públic significa precisament fer un reconeixement a tots els que han possibilitat que avui ens trobem en un seminari d'aquestes característiques, parlant de dret propi, del tema de la Llei del protectorat de les fundacions privades —ja que les fundacions tenen, efectivament, un protectorat, però una llei del protectorat, com a tal, no existeix, cosa que fa que parlem sempre de fundacions i associacions—, de dret internacional i interregional —que no podem obviar de cap de les maneres si volem mantenir el nostre dret propi en una situació de modernitat i d'utilitat real.

Esmentaré en últim terme un altre projecte que ens sembla molt remarcable: el de la Llei general de mediació, en la qual estem treballant en un intent de fer que Catalunya sigui capdavantera també en la mediació, prèvia als litigis, en els conflictes, en els afers de caràcter civil, privat, de relació entre les persones, com a solució avançada i moderna de prevalença del diàleg i de l'intent d'evitar que tot es resolgui davant dels tribunals.

No obstant que jo els hagi definit alguns dels elements als quals pensem dedicar especial atenció en els propers mesos i aquells elements que poden anar avançant a través de la negociació o el treball parlamentari de la reforma de la Llei orgànica del poder judicial, vull deixar clar de totes maneres que per al Govern de Catalunya l'Estatut del 2006 ha significat no tan sols una ampliació competencial, no tan sols la incorporació d'un conjunt de drets de ciutadania, sinó també un procés jurídicopolític que malauradament no s'havia pogut produir mai en el passat, perquè sempre que ens havien dotat d'un estatut d'autonomia o, més aviat, d'una constitució i d'unes normes que establien el funcionament d'un règim parlamentari, plural i democràtic, la iniciativa s'havia estroncat, en alguns casos de manera violenta, com van ser l'aixecament del 1936, la Guerra Civil del 1936 al 1939 i la dictadura posterior. Per tant, l'any 2006, vint-i-set anys després de l'any 1979, es va poder produir una reforma de l'Estatut en una situació de normalitat i de maduresa democràtica. La reforma de l'Estatut

del 2006 significa el reconeixement que les grans lleis, les lleis que emmarquen la nostra democràcia, són modificables; que en aquest cas la llei que emmarca el nostre autogovern pot ser reformada, revisada, feta nova en plena normalitat democràtica, amb el debat dels representants del poble presents al seu Parlament, no en comissions especials i extraordinàries com va succeir en els dos casos anteriors (Núria 1932, Sau 1979).

Per aquesta sola raó i per donar-li l'èmfasi històric que li correspon, el nou Estatut, malgrat que pugui tenir alguns desencerts, fins i tot algunes contradiccions, fins i tot algun article *sobrer*, ha de ser defensat com una llei d'absoluta vigència per al Govern de Catalunya i per a la societat catalana, que han de fer tot el possible, i amb la fermesa necessària, perquè sigui aplicada i perquè l'Estatut legisli amb lleis orgàniques de manera concordant amb el que diu l'Estatut i, per tant, hi hagi menys elements perquè el Tribunal Constitucional el consideri inconstitucional.

És a dir, jo crec que una de les fites més importants que tenim plantejades en aquests moments és, precisament, que les modificacions de lleis orgàniques que tenen a veure amb la justícia incorporin els elements del títol III de l'Estatut, perquè si es produeix la doble conformitat dels textos, no hi haurà elements perquè el Constitucional el declari inconstitucional o ens obligui a modificar-lo o en faci, com ja s'ha dit, una sentència interpretativa en un sentit restrictiu, que segurament és el que cap dels aquí presents no volem.

Per això m'ha semblat tan important destacar una vegada més que no ens hem quedat aturats, que l'acord sobre notaries i registres de la propietat i registres mercantils és un acord històric i fonamental, que la modificació de l'estructura jeràrquica i del funcionament del Ministeri Fiscal és important, i que el que succeeixi en els propers mesos amb la Llei orgànica del poder judicial tindrà molt a veure amb el que finalment sentenciï el Tribunal Constitucional. Per això, en aquest acte de cloenda no puc fer res més que dir-los que totes les seves aportacions han estat en realitat l'aliment del Departament de Justícia des que es va reinstaurar la Generalitat i hi va haver les primeres eleccions l'any 1980, i que avui són encara imprescindibles, i ho seran sempre, per avançar en aquests camins als quals l'Estatut del 2006 ens obre les portes; camins que probablement trigarem anys a tenir caminats, plenament desenvolupats, però als quals no hauria estat possible accedir sense vostès, sense el seu suport i sense actes i seminaris com el que avui cloem.

Per tant, des de l'Institut d'Estudis Catalans, des dels estudiosos del dret que el van fer possible, des de totes les persones que al llarg de la història han propiciat que Catalunya tingui un dret propi, fins als assistents avui en aquest acte, a tots, el meu reconeixement per les seves aportacions, molt més dignes de

consideració que el que hàgim pogut fer nosaltres des de l'Administració en compliment de la nostra obligació; el meu agraïment per una feina de caràcter voluntari, tributària del coneixement, la consideració, el prestigi, l'orgull de formar part d'un poble que en el passat s'emmirallava en estats o comunitats del nord d'Europa i avui, en canvi, pot demostrar amb satisfacció que és tan avançat o més que molts d'aquests estats europeus.

Montserrat Tura i Camafreita
Consellera de Justícia